UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Decretum Gratiani

Gratianus <de Clusio>

Parisijs, 1542

Tertia, an liceat clericis denegare ep[iscop]o co[n]sueta[m] obedientia[m]? Non: ante co[n]demnationem.

urn:nbn:de:hbz:466:1-62466

Visual Library

¶ Item opponitur ¶ Caſus. Iſte. §. diuiditur in duas partes. In prima probat adhuc ꝙ homo poteſt mentiri vt ſibi proſit etiam alteri nocendo. Qḋ ꝓbat exemplo Jacob, qui mentitus eſt ſe eſſe eſau patri benedicenti: et hoc modo ſibi abſtulit ius primogeniture. Sed hanc obiectionem ſoluit Gratia. dicens Jacob non eſſe mentitum. non enim ſe dixit eſſe eſau natiuitate, ſed adiectione vel imitatione: quia ex quo eſau ſibi vendiderat ius primogeniture, rite eum imitari poterat, et ius illud adire qḋ emerat, et hanc ſolutionem ꝓbat quatuor exēplis. ſ. Joānis quē Chriſtus dixit eſſe heliā virtutis imitatione: et iudeorū et gentilium et romanorum. In ſecūda dicitur ꝙ q̄uis epiſcopus de quo agitur in themate, iurauerit falſū qḋ putabat eſſe verū, nō tamē reus periurij iudicat̄: qḋ ꝓbat exēplo ſaulis, qui pugnatur⁹ cōtra philiſteos iurauit ſe interfecturū quicunq̧ comederet ante ſolis occaſum. contra quod iuramētum Jonathas filius ſuus fauum mellis comedit: propter quod pater eum cōdemnauit ad mortem: ſed ad preces populi hāc ſententiaꝫ reuocauit: nec tamen ꝓpter hoc re⁹ periurij iudicatur. Scḋa pars incipit ibi: Ep̄s vero. Primū exemplum prime partis eſt ibi: Sic et chriſt⁹ ioannem. Scḋꝫ ibi. Sic et iudei. Tertium ibi: Econtra gentiles. Quartum ibi: Hinc idem apl's.

Gen. xxij. d. Gen. xxv. d. Mat. xj. b.
† Adde Alexā. d. ymo. in. l. q̄ iurato. circa fi. ff. q̄ ſatiſd. cogā. et tex. i. l. q̄ iuraſſet in p̄n. ff. de iureiu. ⁊ ſingulariter Bal. in. l. obſeruare. §. pficiſci. i. ij vel. iij. col. ff. d of. pcō.
Joan. viij. e.
j. cor. iiij. c. Rom. ij. d.

Itē opponitur ꝙ Jacob mētiendo, et ſibi profuit, et alij nocuit: nec tamen reprehēditur, ſed cōmendatur. Sed Jacob dicendo ſe eſſe Eſau primogenitum, non eſt mētitus. † non enim dixit ſe eſſe primogenitū naſcendo, ſed ius primogeniture illo vēdente rite adeūdo, ſic ⁊ Chriſt⁹ Joannē dixit eſſe Heliā: non perſona, ſed imitatione virtutis. Erat ergo Jacob Eſau non naſcendo (vt diximus) ſed emptione primogeniture: de non primogenito in primogenitū tranſeūdo, ſicut ⁊ ipſe Eſau primogenita vēdendo, de primogenito non primogenitus fieri meruit.

¶ Sic et Judei cū eſſent filij Abrahe carne, qꝛ nō fuerūt filij ei⁹ imitatione, nō deputantur inter filios Abrahe, ſed dicuntur filij diaboli: cuius filij ſunt nō naſcēdo, ſed imitādo [a]. vnde a dn̄o audire meruerūt: Si filij Abrahe eſtis, opera Abrahe facite. nūc autē queritis me interficere, hominē q̄ veritatē locutus ſum vobis. hoc Abrahā nō fecit. vos ex patre diabolo eſtis, et deſideria patris veſtri facere vult̄. ¶ Ecōtra gentiles cū ſc̄m originē carnis ab Abrahā eſſent alieni, tamen imitatione fidei ⁊ iuſtitie ſucceſſerunt in filios Abrahe. Unde ab apl'o dr̄ eiſdē: Si autem Chriſti, ergo Abrahe ſemen eſtis. ¶ Hinc idē apoſtolus ſcribēs Romanis ait: O tu Judee ſi circūcidaris, nec legē eius obſerues, circuncifio tua preputiū [b] facta eſt: quomodo et preputium ſi iuſtitias legis cuſtodiat, in circuncifionē reputabitur [c]. Prefert̄ ergo (vt ex premiſſis colligitur) imitatio operis origini carnis. veraciter ergo nō mēdaciter Jacob ſe dixit Eſau eſſe: nec mentiendo, ſed verum dicendo ſibi profuit: alteri vero non nocuit [d]: quia benedictionem ſibi debitam accepit, non alienam ſurripuit. ¶ Epiſcopus vero iſte de quo agitur, et ſi falſum iurauit: tamen quia (vt ſupra dictum eſt) ream linguam nō facit niſi rea mens [e]: nequaq̄ꝫ reus periurij habetur. Probatur hoc etiam exēplo Saulis: qui cum eſſet in caſtris pugnaturus cōtra Philiſteos, iurauit ſe interfecturum quicunq̧ ante ſolis occaſum comederet. Jonathas autē filius eius non audito [f] regis iuramento, cum pugnando magnam hoſtium ſtragem [g] dediſſet, et ſalutem feciſſet in iſrael: fame laborans [h] vidit fauum mellis: quem regia virga quam geſtabat in manib⁹, accepit, ⁊ comedit: ſtatimq̧ oculi quos fere fames clauſerat, aperti ſunt: et facies eius exhilarata eſt. quo comperto Saul voluit eū dare neci: ſed precibus et pia populi ſupplicatione placatus, mortis reuocauit ſententiā, ne interficeret̄ ille per quē ſalus data erat in Jſrael ⁊ quo pugnāte, de manib⁹ hoſtiū populus ille liberatus fuerat. Ecce Saul falſum iurauit, quia quod iurando ſe facturū decreuit, precibus populi prouocatus non fecit. nec tamen periurij reus arguitur: quia quātum [i] in ipſo fuit, quod iurauit impleuit, dū ſentētiam mortis in filium dedit: quam non carnali affectu, ſed populi ſupplicatione reuocauit.

¶ Queſt. iij.

Cum ergo (vt ratione ⁊ exemplo monſtratū ē) ep̄s re⁹ piurij nō eſſet, cōſueta

a ¶ Sed imitando. et ita quandoq̧ aliquis ſumit potius appellationem ab accidēti q̄ꝫ a natura: vt. ff. de origi. iu. l. ij. in princ. ⁊ j. q. j. cito.

b ¶ Preputiū facta eſt. i. circūciſus es in p̄putio, ⁊ non in corde: cū tamen dixerit legiſlator: circuncidite vos, et amputate preputia cordis veſtri.

c ¶ Reputabit̄. i. gentilis reputabit̄ circunciſus ſi ſeruat legem.

d ¶ Non nocuit. ⁊ ſic iniuriam nō fecit: qꝛ iure ſuo vſ⁹ eſt: vt extra de. ele. cum eccleſia. — j. Re. xliij.

e ¶ Niſi rea mēs vt. ſ. e. homines.

f ¶ Audito. quia vox preconia paucis innoteſcit: vt. C. quomodo et qn̄ iudex. aut̄. q̄ ſemel. ⁊ qui tarde venit ad iudiciū preſumitur non audiuiſſe vocē preconis: vt. ff. de in integ. reſti. diu⁹ ⁊ edictum tm̄ ligat eos ad quos peruenit: vt. lxxxij. di. ꝓpoſuiſti. in Au. ff. de decret. ab ordi. fa. l. vlt. tamē hec nō eſt excuſatio ſufficiēs dūmodo edictū ſit publice ꝓpoſitum: vt. xvj. diſtinct. qḋ dicitis. — Vox p̄conia paucis innoteſcit.

g ¶ Stragem. et hoc ei non ꝓficit ſi ſciēter cōtra edictū fecit: vt. ff. de re mili. l. iij. §. in bello. †

h ¶ Laborās. Jllud eū potuit excuſare. de conſe. di. v. diſcipulos. — † Et. ff. d re. eo. qui ſub tu. l. ... nis. xvj q. j. monachi.

i ¶ Quia q̄ſtum. Sic dr̄ aliq̄d q̄ſtuꝫ ad ſe, nō q̄ſtum ad alios: vt. xlix. diſ. ca. vlt. ⁊ de cōſe. di. iiij. queris. et. j. q. j. quod quidam.

¶ Caſ⁹. Hec eſt. iij. q. vbi queritur an licuerit archidiacono iuramento firmare ꝙ ep̄o ſuo debitā re=

uerentiam denegaret? Et reſpōdet ꝙ non: cū epͣs ꝓpter tale iuramentum quod fecit, reatū periurij non contraxerit: cui etiam ſi periurus fuiſſet, tamen non liceret archidiacono vel alicui ſubiectorum ab eo diſcedere ante definitiuam ſententiam. ⁊ ideo illicituȝ fuit archidiaconi iuramentum.

a ¶ Obedientia. hec queſtio determinatur. ꝫ.xv. q̄o.vlt.c.vlt.ꝫ.viij.q̄o.iiij.c.nonne.

Quod autem. ¶ Hec.q. diuiditur in tres partes. In prima probat per.xx. capi. ꝙ in malis promiſſis reſcindendum eſt iuramentum ſcilicet cum ſeruari nō poſſit ſine detrimēto ſalutis eterne. Secunda ibi. Ecce ꝙ iuramenta. Tertia ibi: Sed cū his. Jo.de fan.

¶ Caſus. Hic proponit quarta queſtio, vbi queritur vtrum iuramentū illicitum ſit ſeruandum. Et reſpōdet ſi iuramentū eſt illicitum: q̄r de re illicita, ſcilȝ de faciendo peccato mortali vel veniali, non eſt ſeruandum: vt.j.ca.j. et ca. ſeq. et maxime in illo ca. in malis. ſi autem iuramentum eſt illicituȝ ex modo, q̄r incaute iurauit aliquis rem licitam ſcȝ comedere vł bibere: ſeruandū eſt cum in deteriorem exituȝ non vergat: vt.j.e.c. ſi aliq̄d. et ꝫ.illicitum.

b ¶ Illicita. Iuramētū ſex modis dicit̄ illicitū. ex pſona. ex re. ex fine. ex

obediētiaᵃ ab archidiacono ſibi denegari non debuit: cū etiā ſi criminoſum illū eſſe ꝯſtaret, ante definitiuā tamē ſentētiā (vt ſupra monſtratum eſt) nulli clericorum ſuorū ab eo liceret diſcedere: cōſtat ergo illicitum eſſe qđ archidiaconꝰ iuramento firmauit: vnde merito queritur an debeat ſeruari, vel nō?

¶ Queſtio.iiij.

Quod autē illicitaᵇ iuramenta ſeruari nō debeāt, in Toletano concilio. viij. legitur ī quo ſic ſtatutum eſt.

¶ Melius eſt vota ſtulte promiſſionis nō implere, q̄ȝ crimē committere.

In publicis ſacramentorum geſtis (qđ deꝰauertat) a q̄buſlibet illicita vel non bona extitiſſet ꝯditio allegata que aut iugulare animā patrꝭ, aut gerere cōpelleret ſtuprum ſacratiſſime ꝟginis: nunq̄d nō tolerabiliꝰ eſſet ſtulte ꝓmiſſionis vota reijcere, q̄ȝ ꝑ inutiliū ꝓmiſſoꝝ cuſtodiā, exhorrēdā criminū implere menſurā?

Item Amb. de offi. lib. j.

¶ Aliquādo nō expedit ꝓmiſſum ſeruare ſacramentum.

Est etiā contra officiūᶜ nonnunq̄ȝ ꝓmiſſum ſoluere ſacramentū: vt Herodes qui iurauit ꝙ quicquidᶜ petitura eſſet, daret filie herodiadis: necē Joannis preſtauit, ne ꝓmiſſum negaret.

Item in ſermone ſancti Auguſt. epiſcopi de decollatione ſancti Joannis baptiſte, qui ſic incipit. Cum ſanctum euangelium legeretur.

¶ Pietas fuit ꝙ Dauid nabal ſicut iurauerat nō occiderit.

Quod Dauid iuramētū per ſanguinis effuſionē nō impleuit, maior pietas fuit. video Dauid piū hominē ⁊ ſanctū in iurationē temerariāᶠ incidiſſe: ⁊ maluiſſe nō facere qđ iurauerat, q̄ȝ iurationē ſuā hominis fuſo ſanguine adīplere.

Item.

¶ De eodem.

Iurauit Dauid temere: ſȝ non impleuit iurationē maiori pietate ductꝰ. Ecce Dauid ſanctꝰ iuramēto q̇dem adſtrictus non fudit ſanguinē hois: ſed eū falſum iuraſſe negare q̇s poterit? De duobꝰ peccatꝭᵍ minimū elegit: ſed minus fuit illđ in cōparatione peiorꝭ. Nā per ſeipſum appēſum, magnū malū eſt falſum iurare.

Itē Iſiđ. in ſynonymis lib. ij.

¶ Turpia vota ſeruanda non ſunt.

In malisʰ ꝓmiſſis reſcinde fidem. In turpi voto

tem: vt.ꝫ.ea.queſtio.ij.cap.ij.et.j.e.cap.ſi aliquid. Item iuramentum ex tempore eſt illicitum, vt ſi iuretur in.xl. niſi de pace componenda: vt.j.queſtio.v.decreuit. quod hoc verſu perpenditur: Quis, cui, quid, per quod, ad quid, cur, quomodo, quando. Breuiter ergo teneas in hac queſtione ꝙ ſemper iuramentū eſt ſeruādum ſi eſt licitum, licet etiam illicitum ſit ex modo iurandi: vt.j.e. ſi aliquid extra de iureiuran.ca.debitores. Jo.

Si publicis. ¶ Caſus. Aliquis iurauit interficere patrē ſuum: vel corrūpere ſanctimonialē. quare queſitū fuit in concilio Toletano vtrū tale iuramentū ſit ſeruandum. et reſpondet ꝙ nō: quia tolerabilius eſt turpem promiſſionem reijcere, q̄ȝ eaȝ adimplere.

c ¶ Non tolerabilius. nec peccat tranſgrediēdo: vt.j.e. in malis. et ca. inter. licet tūc peccauit quando iurauit. Joan.

d ¶ Est etiā contra officiū .i. pietatem.

e ¶ Quicquid. in hoc generali iuramento nō intelligit̄ iuraſſe niſi qđ licite facere potuit: vt extra de iureiu. quintauallis. extra de elec. cauſam. ff. de ope. li. ſi libertꝰ et. ff. de ritu. nup. l. gñali. et. ff. de iure do. ſi gñalis. Jo.

Quod dauid. ¶ Caſꝰ. Iuramentuȝ illicitum non eſt ſeruandū. ⁊ hoc probat exemplo Dauid, qui iurauit interficere nabal, ⁊ tamen promiſſionem ſuam non adimpleuit. Idem etiā eſt caſus ſequentis capi. ſed additur ꝙ de duobus malis eligitur minimum.

f ¶ Temerariā. iuramentum temerarium ⁊ inconſulto calore iracundie factum, non eſt ſeruandum: vt hic et ij.q.iij. preuaricator. Joan.

g ¶ Peccatis. i. que vident̄ peccata: cum alterum non eſt peccatum. Jo.

h ¶ In malis. Aliud eſt in malis promiſſis: ⁊ aliud in male promiſſis. primum non eſt ſeruandum ſecundum ſic: vt.j.e.ca.proxi.

cauſa. ex tēpore. ex modo. Ex perſona dupliciter: vel ex perſona eius qui iurat, vel ex perſona eius cui iuratur. nam ſi impubes iurat, non tenet iuramentum: vt.j.e. queſt.v. paruuli. Item ſi clericus laico iurat.j.q.v. nullꝰ. Ex re etiam illicitum eſt iuramentum dupliciter et ſi res ſit illicita que iurat̄, vt.j.e. in malis. et ſi res illa per quā iuratur, non ſit ſacra: vt.ꝫ.e. queſtione.j. clericum per creaturas. et.ꝫ. queſtione.j. conſidera. Ex fine illicitum eſt, vt ſi iuretur propter electum, et ante electionem: vt viij. queſtione.iij. artaldus. Ex cauſa: vt ſi ad clamorem populi iuretur: vt.j.e. vnuſquiſq̄ȝ. Ex modo eſt illicituȝ, vt ſi temere iuretur vel indiſcrete, vel preter neceſſita-

Iuramentū ſex modis dicit̄ illicitū.

Ad idē. ff. ꝺ iureiu. piuraſſe. niſi i caſu. ff. de lib. cau. l. ꝓiti.

Mat. xiiij.

Unde ei pnia indicit̄ ex.e.tit. cū q̇dā

Non eīm iuramentuȝ eſt vinculū iniq̇tatis. j.e.q. inter. ex̄ de iureiur. q̄ȝ to. ⁊ circa hoc ꝗ dic vt legi. ⁊ no. extra đ homi. cū iuramento. Archi.

Id eſt q ꝑ ſe ꝯſiderari pñt de genere pctōrum: cū in tali caſu tranſgreſſio iuramēti nullū naē pctm̄ etiā veniale ſȝ ħ. ſed tūc peccauit Dauid cū temere iurauit ⁊c.